

BP JÓZEF GUCWA

Grybów

MATKA BOŻA PRZEDZIWNA

Grybów jest miasteczkiem liczącym ok. 4 tys. mieszkańców, leżącym na granicy Beskidu Sądeckiego i Niskiego oraz Pogórza Rożnowsko-Ciężkowickiego przy linii kolejowej Tarnów-Krynica, u zbiegu dróg bitych w kierunku Krynicy, Nowego Sącza, Tarnowa i Krosna. Miejscowość malowniczo położona w uroczej dolinie rzeki Białej, otoczona zalesionymi górami Chełmu, Jaworza i Rosochatki, stanowi bazę wyjściową dla turystów¹.

Co roku ściąga do miasteczka i okolic wielu wczasowiczów i turystów, którzy znajdują tutaj czystą wodę i powietrze, łagodny klimat, ciszę i nie wyeksploatowane źródła mineralne typu solanek.

Miasteczko, założone przez króla Kazimierza Wielkiego, dawniej powiatowe, stanowi dla mieszkańców Ziemi Grybowskiej pewne centrum administracyjne, komunikacyjne, handlowe, oświatowe i lecznicze. Na wzgórzu, przylegającym bezpośrednio do rynku, wznosi się wysoko strzelisty, duży kościół parafialny, neogotycki z cegły. Wewnątrz oryginalne zabytki — rzeźby i obrazy z XVII, XVIII i XIX wieku, a wśród nich barokowa rzeźba Chrystusa z krzyżem, na tle płasko rzeźbionej panoramy Jerozolimy w prezbiterium, a w bocznej nawie w ołtarzu słynący łaskami obraz Matki Boskiej Grybowskiej, zwanej najpierw Matką Bożą Różańcową, a później Przedziwną.

Obraz sztalugowy, olejny, malowany na desce, o wymiarach 140×96 cm w typie bizantyńskim, umieszczony w płasko rzeźbionej, złożonej ramie z drewna, przedstawia na złożonym tle Matkę Boską z Dzieciątkiem, ujętą prawie do kolan. Twarz Matki Bożej lekko wydłużona, o rysach, regularnych, pełna dobroci, matczynej miłości i troski, o spojrzeniu głębokim, zamyślonym a zarazem łagodnym, rozmyśla nad posłannictwem zbawczym Dzieciątka Jezus

¹ *Informator Ziemi Sądeckiej*, PTTK Oddział „Beskid” w Nowym Sączu, Tarnów 1960, s. 5 i 46.

i nad dziejami zbawienia ludzi. Ubrana jest w suknię karminową oraz w ciemnofioletowy płaszcz zarzucony również na głowę, obrzeżony złotą lamą. Na prawym ramieniu widnieje złota pięcioramienna gwiazda.

Matka Boża podtrzymuje Dzieciątka Jezus na lewej ręce, zaś prawą ma wyciągniętą w geście wskazującym na Jezusa. Dziecię Jezus w karminowej sukience, urzekające swoją prostotą i dobrocią, zapatrzone z miłością w świat, prawą ręką błogosławi, a w lewej trzyma kulę świata z krzyżem opierając ją na kolanach. Wokół głowy Matki Najświętszej i Dzieciątka złociste aureole, na których spoczywają dwie korony w rodzaju dawnych koron ruskich. Postać Matki Boskiej tchnie dostojnością, godnością Bożej Rodzicielki, z troskaniem, łagodnością i miłością.

Król Kazimierz Wielki polecił Jankowi Bogaczowi, mieszczaninowi sądeckiemu, lokować na prawie magdeburskim miasto Grybów na terenie osady nad rzeką Białą. Równocześnie uposażył parafię dwoma łanami ziemi. Dokument lokacyjny wydany w Krakowie 15 V 1340 r. w oktawę św. Stanisława mówi: „Dalej też chcemy, by Kościół tamże posiadał dwa łany, które wolnymi mieć chcemy”².

Pierwotny kościół parafialny zbudowano wkrótce po założeniu miasta gdzieś w połowie XIV wieku, murowany, z wieżą, w stylu gotyckim, pod wezwaniem św. Katarzyny Aleksandryjskiej³, Patronki parafii i miasta, stąd kościół ten nazwano „kazimierzowskim kościołem św. Katarzyny”⁴. W ciągu wieków kościół ten wiele ucierpiał od pożarów w drugiej połowie XV w., w czasie najeźdu Szwedów w 1655 r., w 1662 oraz około połowy XVIII w.⁵

Odbudowany uzyskał kształt obecnego kościoła parafialnego. W nim to znajduje się obraz Matki Boskiej Przedziwnej.

Istnieje kilka hipotez usiłujących wyjaśnić czas powstania obrazu. Niektórzy przyjmują, że obraz ten pochodzi z XIV/XV wieku i dotrwał do dni naszych. „Ocalał do dni naszych cechowy obraz Matki Boskiej Przedziwnej z tegoż wieku (XIV), przed którym modliły się pokolenia braci cechowych”⁶. Podobnie pisze ks. Władysław Wojtoń T. J., czciciel Matki Boskiej Grybowskiej. „W starym kościele grybowskim, powstałym wraz z miastem i parafią w 1340 r., znalazł się może zaraz, może nieco później niewiadomego artysty i pochodzenia, duży cechowy obraz Matki Najświętszej z Dzieciątkiem Jezus na rece, malowany w pół na sposób wschodni”⁷. Na wydanych kartkach pamiątkowych z okazji 60-letniego jubileuszu kapłaństwa ks. Wojciecha Maciejewskiego w 1937 r. widnieje obraz Matki Bożej Grybowskiej z napisem „obraz cechowy wiek XIV”⁸.

Ks. St. Burzawa wykazuje, że obraz pochodzący prawdopodobnie z XVI w.,

² Sz. Słowik ks., *Kościół w Grybowie*, Cur. 111(1961), s. 96; St. Burzawa ks., *Z dziejów kultu Matki Najświętszej w parafii Grybów*, s. 2—3, mszps. Archiwum Parafialne w Grybowie; *Rocznik Diecezji Tarnowskiej na rok 1972*, s. 219.

³ „Oppidum Grebow habens in se ecclesiam parochialem muratam, Sanctae Catharinae dicatam”, Długossius Joannes, *Opera Omnia*, ed. Polkowski Ign. Zegota Pauli et Przeździecki, Cracoviae 1866—73, t. VIII, Liber Beneficiorum, t. II, s. 140—141.

⁴ Sz. Słowik ks., art. cyt., s. 99.

⁵ Sz. Słowik ks., *Dzieje parafii Grybów* (praca mgr napisana na Wydziale Teologicznym UJ), Kraków 1949, s. 32—33; APG, Liber Memorabilium pro parochia Grybów, s. 15, 52 i 64.

⁶ Sz. Słowik ks., art. cyt., s. 98.

⁷ Wł. Wojtoń ks., *Nowenna do Matki Najświętszej pod wezwaniem „Przedziwnej” w Jej słynącym łaskami obrazie w kościele parafialnym w Grybowie*, Nowy Sącz 1941, s. 3.

⁸ Por.: Kartka pamiątkowa z obrazem Matki Boskiej, Grybów 1936, APG.

uszkodzony przez pożar, został odnowiony i przetrwał do naszych czasów, zawsze otoczony żywym kultem⁹.

Natomiast ks. Władysław Smoleń twierdzi, że w dawnym, kazimierzowskim kościele św. Katarzyny z XIV w. znajdował się stary obraz zabytkowy, który spłonął. Około 1700 r. namalowano w stylu bizantyńskim, nawiązując do poprzedniego obrazu, obecny obraz tzw. Matki Boskiej Przedziwnej, który do dziś znajduje się w świątyni grybowskiej¹⁰. Podobnie A. Misiąg-Bocheńska podaje w katalogu zabytków sztuki w Polsce: „Obrazy: Matka Boska z Dzieciątkiem tzw. Przedziwna ok. 1700 r.”¹¹

W czasie najazdu Szwedów pożar poważnie uszkodził kościół, a w nim ołtarz i częściowo obraz Matki Bożej. Uszkodzony przez pożar i niszczący skutek wilgoci kościoła obraz został przeniesiony w 1876 r. do odnowionego kościoła św. Bernardyna, gdzie doczekał się gruntownej restauracji w 1935 r.

Nowe światło na sprawę pochodzenia obrazu Matki Boskiej rzucają wyniki przeprowadzonych ostatnio badań. W r. 1980 na skutek starań proboszcza ks. A. Kaźmierczyka obraz został poddany pracom badawczym i konserwatorsko-renowacyjnym w Krakowie. Prace przeprowadzili: prof. Zofia Medwedzka, mgr Andrzej Stefański, mgr Barbara Czajkowska, rentgeny: mgr Jan Rutkowski¹².

Na podstawie badań laboratoryjnych — prześwietlenia obrazu promieniami rentgena, wykonania zdjęć rentgenowskich i ich odbitek oraz zrobienia sond, stwierdzono, że pod obecnym malowidłem zachowało się wcześniejsze, spodnie malowidło na twarzy i szyi Matki Bożej i na twarzy Dzieciątka położone na zaprawie cienkiej i drobno spękanej. Malowidło reszty obrazu wykonane jest na zaprawie twardej, przeklejonej, położonej przy jego renowacji w 1935 r., a uszkodzonej szerokimi pęknięciami. Przeprowadzone sondy ujawniły także, że kolorystyka i technika kładzenia farb spodniego malowidła wskazuje na jego pochodzenie z XVII w. Odkryto również, że w 1935 r. deski uszkodzonego obrazu obcięto częściowo u góry i dołu i prawdopodobnie po obu bokach, a następnie uzupełniono nowymi deskami. Niestety, nie zrobiono sondy desek wcześniejszego podobrazia, co umożliwiłoby stwierdzenie z całą pewnością, że w XVII w. użyto desek wcześniejszego obrazu.

Przeprowadzone badania obrazu, a także zachowane dokumenty w Archiwum Kapituły Metropolitalnej w Krakowie i w Archiwum Parafialnym w Grybowie oraz żywa do dziś tradycja upoważniają do przyjęcia, że obraz Matki Bożej Grybowskiej został namalowany „ruskim sposobem” w drugiej połowie XV w., na deskach, które w zdecydowanej większości zachowały się do naszych czasów.

Potwierdza to zapis w sprawozdaniu Jana Januszewskiego, archidiakona sądeckiego, który z ramienia bp krakowskiego, Piotra Tylickiego, wizytował parafię Grybów w grudniu 1607 r. W dokumencie tym, bezpośrednio po ołtarzu głównym z obrazem Patronów — św. Katarzyny i św. Mikołaja — zamieszczono opis ołtarza Matki Boskiej z uwagą, że znajduje się w nim obraz Najświętszej Maryi Panny „namalowany ruskim sposobem”¹³. Takie wymienienie

⁹ Por.: St. Burza ks., *Z dziejów kultu Matki Bożej w Grybowie*, Cur. 125 (1975), s. 59—60.

¹⁰ Por.: Wł. Smoleń ks., *Inwentarz kultu maryjnego w diecezji tarnowskiej*, Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne, t. I, z. 2, Lublin 1960, s. 128—130.

¹¹ *Katalog zabytków sztuki w Polsce*, woj. krakowskie, pod red. J. Szablowskiego, Warszawa 1951, s. 7.

¹² APG, Sprawozdanie z prac badawczych i konserwatorskich przy obrazie Matka Boska z Dzieciątkiem z kościoła parafialnego w Grybowie, s. 1—3.

¹³ „Secundum altare in parte sinistra ecclesiae cum mensa lapidea consecratum et immolatum tit. BV Maria, ad quod ascenditur tribus gradibus lapideis. Structu-

obrazu w aktach wizytacji przeprowadzonej zaraz na początku XVII w. stwierdza, że powstał on wcześniej. Decydujące znaczenie mają słowa „ruskim sposobem”, a więc w stylu cerkiewno-ruskim. A właśnie wiadomo, że ikonowy styl bizantyńsko-ruski rozpowszechnił się u nas od końca XIV w. i trwał aż do lat siedemdziesiątych XV w. Popierał go król Władysław Jagiełło, wychowany na kulturze ruskiej, a później czwarta żona Jagiełły, księżniczka ruska Zofia Holszańska. Można zatem postawić hipotezę, że obraz powstał w drugiej połowie XV w. Do dzisiaj zresztą, mimo przemalowania go około r. 1700, obraz nosi wyraźne znamiona bizantyńsko-ruskiej ikony w typie hodegetrii.

Podczas najazdu Szwedów kościół a także obraz poważnie został uszkodzony na skutek pożaru. Około 1700 r. na tych samych deskach podobrazia przemalowano w stylu bizantyńskim mocno zniszczony obraz nawiązując do wcześniejszego, popalonego w czasie potopu.

Tego rodzaju postępowanie przemalowania obrazu „po formie” tzn. wierne według obrysów pierwotnego, było praktykowane zwłaszcza w wypadku obrazów szczególnie czczonych, jak to wiadomo choćby z historii ikony Jasno-górskiej. Uszkodzenie przez pożar i przemalowanie obrazu nie wpłynęło na osłabienie kultu Matki Bożej. Wota na ołtarzu i obrazie Matki Bożej, wymienione w Inwentarzu opracowanym przez ks. Mikołaja Krauzowskiego w 1702 r., świadczą o żywym nabożeństwie do Matki Boskiej oraz o łaskach otrzymanych za Jej wstawiennictwem. „Na obrazie Matki Bożej sukienka srebrna i dwie korony perłami sute...”¹⁴.

W aktach wizytacyjnych biskupa Kajetana Sołtyka z roku 1766 znajduje się dokument opisujący kościół grybowski po odbudowie. Po opisie ołtarza głównego i ołtarza bocznego Matki Boskiej zaznaczono, że znajduje się w nim „bardzo dawny, pięknie namalowany łaskami, słynący obraz Matki Boskiej, zwanej Różańcową”¹⁵.

Trzykrotna wzmianka w Liber Memorabilium pro parochia Grybów o jakimś pożarze kościoła około połowy XVIII w. wyjaśnia, dlaczego obraz Matki Bożej Grybowskiej znów „był popalony” i został przeniesiony wraz z ołtarzem różańcowym do odnowionego kościoła św. Bernardyna w czerwcu 1876 r., ponieważ w czekającym na remont kościele św. Katarzyny „była tam wielka wilgoć”¹⁶.

Ponad pół wieku obraz znajdował się poza kościołem parafialnym, zawieszony na bocznej ścianie w kościele św. Bernardyna, a następnie złożony za głównym ołtarzem¹⁷. W 1881 r. Bractwo Różańcowe sprawiło do kościoła parafialnego obraz Matki Boskiej Różańcowej za 180 złr., który umieszczono w miejsce przeniesionego obrazu, czekającego na gruntowną konserwację¹⁸.

Budowa nowego kościoła parafialnego i jego urządzenie, pierwsza wojna światowa i trudne lata powojenne przyczyniły się do tego, że obraz Matki Bo-

ram habet planam deauratam cum imagine BMV more Ruthenico depictam”, Visitatio decanatus Boboviensis externa per Joannem Januszowski, archidiaconum Sandecensem... ex mandato speciali R.D. Petri Tylicki episcopi Cracoviensis, ...1608, s. 152—153, AKMK, AV 5.

¹⁴ APG, Inwentarz z r. 1607—1702, s. 17—26.

¹⁵ AKMK, AV 49, „Beatisime Virginis Mariae, Rosariana dicta, elegantis pictura antiqua, ut fertur gratiosa”, Acta statuum ecclesiarum, beneficiorum... a Caietano Ignatio Sołtyk per Gasparum de Wysoka, 1766, s. 91.

¹⁶ APG, Liber Memorabilium pro parochia Grybów, s. 15, 23, 52 i 64. Autor artykułu „Z dziejów kultu Matki Bożej w Grybowie” w Currendzie z 1975 r., s. 59, mylnie podaje rok 1875 jako rok przeniesienia obrazu Matki Bożej w Grybowie z kościoła parafialnego do kościoła św. Bernardyna.

¹⁷ Wł. Wojtoń ks., dz. cyt., s. 4.

¹⁸ APG, LM, s. 29.

żej musiał długo czekać na odnowienie. Jednakże w odpowiedzi na częste głosy ze strony wiernych, a szczególnie na usilne apele Katarzyny Wachulskiej należącej do III Zakonu św. Franciszka, ówczesny proboszcz ks. Jan Solak oddał obraz w 1934 r. do gruntownej konserwacji¹⁹. W swojej notatce o kulcie Matki Bożej, ks. J. Solak pisze: „Dnia 16 II 1935 r... wrócił... odnowiony obraz Matki Bożej Przedziwnej z pracowni p. Franciszka Kowalewskiego — Warszawa — Nowy Świat 49. Długie miesiące pracowano nad zrestaurowaniem obrazu — a bo też w opłakanym stanie w 1934 r. odesłany został. Pod kierownictwem p. inż. Zdzisława Mączyńskiego z Warszawy projektodawcy kościoła grybowskiego i pod fachową ręką p. Kowalewskiego obraz z ruiny, bo był popalony, kilkakrotnie przez domorośłych artystów przemalowywany, przyszedł do dzisiejszego wyglądu. Rysunki na ramę dostarczył bezinteresownie p. inż. Mączyński — ramę z drzewa sosnowego wykonano i wyzłocono w pracowni p. Kowalewskiego. Do obrazu dodano złożone tło — twarz i ręce tak Matki Najświętszej jak i Dzieciątka pozostały te same! — Draperie sukien poprawiono”²⁰.

Uwaga ks. Solaka, że „twarz tak Matki Boskiej jak i Dzieciątka pozostały te same” została potwierdzona wynikami prac badawczych w 1980 r. W sprawozdaniu stwierdzono: „...zachowała się zaprawa i polichromia wcześniejszego obrazu na twarzy i szyi Matki Boskiej... na twarzy Dzieciątka... w czasie prac renowacyjnych w 1935 r. usunięto z deski wcześniejszego obrazu całą zaprawę, pozostawiając jedynie twarze nienaruszone. Cały obraz zrekonstruowano, powtarzając jego pierwotny układ...”²¹ Wtedy też wymieniono częściowo na nowe zniszczone na brzegach deski obrazu.

Tak zatem w obecnym obrazie Matki Boskiej Grybowskiej zachowały się z pierwotnego obrazu w większości deski z XV w., twarz i szyję Matki Bożej i twarz Dzieciątka przemalowano około r. 1700, a reszta obrazu pochodzi z 1935 r., ale malowana „po formie”, czyli według zachowanych resztek malowidła z około r. 1700. Uzasadniona jest więc utrzymująca się tradycja wśród wiernych, że mimo pożaru obraz przetrwał do naszych czasów. Wyrazem jest pieśń powstała zapewne przy okazji ożywienia kultu Matki Bożej w Grybowie w 1935 r.

„Sześćset lat w Grybowie jest ten obraz już
Jako niw Podhala i chat święty stróż
Choć się ołtarz spalił, on cudem ocalał,
A teraz ucieczką stał się serc i dusz”²²

Blisko pięć wieków wierni oddają cześć Matce Bożej w Jej „łaskami słynącym” obrazie w kościele grybowskim. W czasie potopu Szwedzi splądrowali całą Ziemię Grybowską, a w mieście kościół parafialny i św. Bernardyna, sklepy oraz podpalili północną część rynku. Pożar zniszczył wszystko co drewniane w kościele i uszkodził poważnie obraz Matki Bożej. Szybko wyzwoliło to ducha walki w obronie wiary i czci Matki Najświętszej przed protestanckim najeźdźcą oraz o wyzwolenie Rzeczypospolitej. Najpierw małe oddziały szwedzkie i pojedynczy żołnierze ginęli bez śladu na łupieskich wyprawach w Kąclowej, w Mogilnie czy Gródku. Na manifest hetmana Czarnieckiego, na wieść o obronie Częstochowy i o powstaniu górali jako jeden z pierwszych zerwał się lud Ziemi Grybowskiej do czynu zbrojnego. Organista grybowski Wojciech i Matus z Przedmieścia przewodzili oddziałom chłopskim. Lubomirscy, z których

¹⁹ St. Burza wa ks., art. cyt., s. 60 i 64.

²⁰ APG.

²¹ APG, Sprawozdanie z prac badawczych..., s. 2—3.

²² Wł. Wojtoń ks., dz. cyt., s. 26.

trzech kolejno było starostami grybowskimi, utworzyli w Nowym Sączu 21 12 1655 r. Konfederację Krakowską do walki ze Szwedami. Bitwa wojska polskiego z najeźdźcą rozegrała się na wzgórzu zwanym „Czerwona Góra”, która zaczerwieniła się od krwi nieprzyjaciół. W walce wstąpiła się Siołkowa dostarczaniem prochu i kul wojskom królewskim, Gródek żywności, Kąclowa produkowaniem i dostarczaniem saletry strzelniczej²³.

Dla upamiętnienia wyzwolenia miasta z rąk Szwedów obywatele miasta wybudowali przy tzw. „węgierskiej bramce” małą kaplicę pod wezwaniem Matki Bożej Bolesnej. Gdy kapliczka zniszczała, na jej miejsce w 1892 r. zbudowano nową, w której odprawiano Mszę św. w święto Matki Bożej Bolesnej i w jeden z dni krzyżowych, codziennie palono świece, a wierni chętnie się w niej modlili. Gdy umacniano wiadukt, zburzono tę kapliczkę, a w murze umacniającym nasyp zrobioną małą, w której umieszczono malowaną Pietę. Figurę Piety z XVII w. umieszczono w kościele, w tzw. kaplicy „Na furtce”, gdzie stale można zauważyć modlących się ludzi²⁴.

O życiu religijnym i kulcie Matki Boskiej mieszkańców Ziemi Grybowskiej świadczy uroczystość konsekracji odbudowanego po pożarze kościoła z dnia 10 V 1705 r., dokonana przez biskupa sufragana krakowskiego Kazimierza z Łubna Łubieńskiego. W uroczystości wzięło udział ok. 20 tys. wiernych, w tym ruskie pielgrzymki z Łemkowszczyzny oraz liczni goście duchowni i świeccy²⁵.

Jednym z wyrazów potęgującego się życia religijnego z początkiem XX w. był Podhalański Kongres Eucharystyczny urządzony w 1934 r. w Grybowie. Wzięło w nim udział ok. 100 tys. wiernych z całej Ziemi Grybowskiej²⁶.

Dniem zwrotnym w rozwoju kultu Matki Bożej Grybowskiej był dzień poświęcenia i uroczystego wniesienia odnowionego obrazu do kościoła parafialnego 16 V 1935 r. Było to za czasów proboszcza Jana Solaka. Uroczystościom przewodniczył bp Franciszek Lisowski, gorący czciciel Matki Najświętszej, który wygłosił kazanie i oddał wszystkich w opiekę Matki Bożej.

Odtąd wszystkie nabożeństwa organizowane dla Ludu Bożego dekanatu czy regionu grybowskiego urządzano w tym kościele. Bp Jan Stepa nadał kościołowi na Rok Maryjny w 1954 r. przywilej sanktuarium maryjnego. W tym też roku, po odpowiednim przygotowaniu duchowym przez Redemptorystę, odnowiono kult Matki Boskiej Nieustającej Pomocy. Jako wotum umieszczono w specjalnej szkatułce 33 szt. orderów, medali i monet²⁷.

W 1950 r. i 1974 r. kościół grybowski był uprzywilejowany z racji Roku Świętego. Bp Jerzy Ablewicz ogłosił dekretem z dnia 24 XII 1974 r. kościół grybowski sanktuarium maryjnym ze względu na wielką rolę, jaką odgrywa rozwijający się od wieków kult Matki Bożej w Jej słynącym łaskami obrazie Matki Boskiej Różańcowej, zwanej Przedziwną lub Grybowską, w życiu religijnym Ludu Bożego Grybowa i Ziemi Grybowskiej.

Kult Matki Boskiej Grybowskiej był zawsze żywy. Jednym z jego wyrazów jest Bractwo Żywego Różańca NMP, które istnieje po dzień dzisiejszy. Erygował je na prośbę proboszcza Grzegorza Królikowskiego prowincjał Dominikanów o. Andrzej Radawecki w początkach XVII w. Zachowana Księga Żywego Różańca ze spisami członków świadczy, że co roku wpisywało się do Bractwa kilkadziesiąt osób, mężczyzn i kobiet, a w niektórych latach kilkaset osób duchownych i świeckich, z Grybowa i okolicznych wsi: Kruźlowej,

²³ Sz. Słowik ks., *Dzieje Grybowa*, s. 21—22, mszps.

²⁴ APG, LM, s. 43—44; St. Burzawa ks., art. cyt., s. 63.

²⁵ Sz. Słowik ks., *Kościół w Grybowie*, Cur. 111(1961), s. 102.

²⁶ Sz. Słowik ks., dz. cyt., s. 108.

²⁷ J. Cierniak ks., *Ks. Prałat Jan Solak*, Cur. 112(1962), s. 279.

Kąclowej, Wilczysk, Polnej, Lipnicy Wielkiej, Szymbarku, a także z Łemkow-szczyzny. Bractwo liczyło nieraz ok. 1000 członków. Ołtarz Matki Bożej Ró-żańcowej był miejscem ustawicznej modlitwy.

Opracowany przez ks. Ignacego Wieniawę Długoszewskiego (proboszcz 1849—1872) obrzęd przyjmowania do Bractwa w święta maryjne obejmował odmówienie przed ołtarzem Matki Boskiej ps. 122, modlitwy „Pod Twoją obro-nę”, modlitwy różańcowej „Deus qui nobis sub mystico Rosario” i przez spe-cjalny akt oddawano się Matce Bożej. Z kolei miało miejsce wpisanie się do Księgi Żywego Różańca. Członkowie Bractwa byli zobowiązani nosić różaniec, odmawiać cały Różaniec raz na tydzień, w święta Pańskie i Maryjne oraz w każdą pierwszą niedzielę miesiąca iść do spowiedzi i komunii św., pościć przed każdą uroczystością NMP, dawać jałmużnę i naśladować Matkę Bożą²⁸.

W kościele św. Bernardyna zwisał z nad tęczy olbrzymi 18-metrowy róża-niec własność i zabytek Bractwa Różańcowego z XVII w. I dzisiaj w czasie odpustu w maju i październiku wierni wpisują się do Bractwa Żywego Ró-żańca.

Do rozwoju kultu Matki Bożej w Grybowie przyczyniał się także III Za-kon św. Franciszka założony przez ks. Franciszka Jaworskiego w 1886 r. Duch franciszkański promieniował na Grybowskię od wieków z klaszto-ru Klarysek ze Starego Sącza. W 1455 r. Branirius pod wpływem św. Jana Kapistrana zbudował w Grybowie modrzewiowy kościół pod wezwaniem św. Bernardyna, w którym zasłynął łaskami obraz świętego sprowadzony z Włoch. Słynne były tu wielkie odpusty na św. Bernardyna.

Wspólnota tercjarska uważa Najśw. Maryję Pannę za swoją Patronkę, uro-czystość Niepokalanego Poczęcia za swoją uroczystość patronalną. Tercjarze przewodzą śpiewaniu godzinek o Najśw. Maryi Pannie i o Sercu Bożym i Ró-żańca św., troszczą się o chorych i potrzebujących, pomagają w pracach koło kościoła²⁹.

W latach powojennych obserwuje się spotęgowany rozwój kultu Matki Boskiej Grybowskiej. Do spotęgowania świadomości Ludu Bożego Grybowa i Zie-mi Grybowskiej, że kościół grybowski jest sanktuarium maryjnym przyczyniła się obecność biskupów — Piotra Bednarczyka i Józefa Gucwy — na nabożeń-stwie majowym w Grybowie 2 X 1974 r. Bp Piotr Bednarczyk przedstawił wówczas w kazaniu bogatą historię obrazu i kultu Matki Boskiej Grybow-skiej licznie zebranych wiernym, a bp Józef Gucwa odprawił nabożeństwo ró-żańcowe i odmówił dawną modlitwę odmawianą przez Bractwo Różańcowe. Obecny proboszcz ks. Adam Kaźmierczyk zatroszczył się o odnowienie i urzą-dzenie sanktuarium oraz o rozwój pobożności maryjnej.

W sanktuarium grybowskim dwa razy w roku urządzone są uroczystości odpustowe przy licznych udziale pielgrzymów — duchownych i świeckich. W niedzielę po 20 maja — uroczystość Matki Boskiej Przedziwnej i uroczystość Matki Bożej Różańcowej. Odpust majowy poprzedzony jest triduum maryjnym, w które przez specjalne nabożeństwa ze słowem Bożym i spowiedź św. wierni przygotowują się do pełnego przeżycia uroczystości swej Matki. W dzień od-pustu pielgrzymi już od świtu ściągają z całych okolic, śpiewają godzinki, od-mawiają cały Różaniec, uczestniczą w Drodze Krzyżowej i w uroczystej Mszy św., której zwykle przewodniczy biskup.

W święto Matki Bożej Różańcowej oprócz uroczystej Mszy św. wierni biorą liczny udział po południu w tradycyjnej procesji różańcowej.

Ulubionym i najbardziej uczęszczanym zwłaszcza przez młodzież nabożeń-

²⁸ APG, Księga Żywego Różańca; St. Burzawa ks., art. cyt., s. 60—62.

²⁹ St. Burzawa ks., art. cyt., s. 62—63; APG, Kronika III Zakonu.

stwem ku czci Matki Boskiej Grybowskiej jest Nieustająca nowenna w każdą środę. Przeważa młodzież szkolna i pracująca.

Każdego roku pielgrzymują do sanktuarium grybowskiego grupy wiernych z dekanatu i całej Ziemi Grybowskiej, jak np. dzieci po Pierwszej Komunii św. z rodzicami i duszpasterzami, młodzież bierzmowana, grupy młodzieży na specjalne nabożeństwa dekanalne. Codziennie też rzesze dzieci, młodzieży i dorosłych wstępują do świątyni na chwilę modlitwy przed słynącym łaskami obrazem swej Matki, Pani Grybowskiej. Nic dziwnego, że wypraszają sobie wiele łask za Jej wstawiennictwem.

W Księdze Łask spisywane są zeznania wielu osób, które wyprosiły sobie niezwykle łaski, potwierdzone własnoręcznymi podpisami, jak np. podziękowanie matki za ocalenie rodziny w powstaniu warszawskim, za uzdrowienia z ciężkich i długotrwałych chorób, za uzdrowienia dzieci z beznadziejnych chorób, za uratowanie życia, za nawrócenia i inne. Wśród dziękujących znajdują się osoby nie tylko z parafii grybowskiej, ale z całej okolicy, a nawet z Warszawy, Krakowa czy Dębicy. Świadczy to o zasięgu kultu Matki Boskiej Grybowskiej³⁰.

O żywym kulcie Matki Boskiej Grybowskiej świadczą również specjalne pieśni i „Nowenna do Matki Najśw. pod wezwaniem Przedziwnej w Jej słynącym łaskami obrazie w kościele parafialnym w Grybowie”, opracowana przez ks. Władysława Wojtonia T. J. w 1941 r. i masowo rozprowadzana wśród wiernych. W ostatnim czasie ułożono nowe pieśni i wydano nowe obrazki z tekstem dawnej modlitwy różańcowej nieco uwspółcześnionej.

Obraz nie jest dotąd koronowany. Koronacja obrazu Matki Boskiej Grybowskiej jest usilnym pragnieniem Ludu Bożego Grybowa i Ziemi Grybowskiej.

³⁰ APG, Księga łask otrzymanych za wstawiennictwem Matki Bożej Przedziwnej w Grybowie, s. 1—38.